

Słupsk, dn. 22.09.2021r

SPRAWOZDANIE Z KONTROLI PRZEPROWADZONEJ W DOMU POMOCY SPOŁECZNEJ W MACHOWINIE ZA ROK 2019 I 2020

Kontrola została przeprowadzona w dniu 3 września 2021 roku przez sędziego wizytującego Sądu Rejonowego w Słupsku, Agnieszkę Buraczewską, na podstawie art. 43 ustawy z dnia 19.08.1994r o ochronie zdrowia psychicznego.

Przedmiotem kontroli było :

- badanie prawidłowości prowadzenia dokumentacji stanowiącej podstawę przyjęcia do domu pomocy społecznej oraz przebywania w tych podmiotach osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym dokumentacji dotyczącej badania stanu psychicznego mieszkańców co 6 miesięcy celem ustalenia zasadności dalszego pobytu w DPS (art. 38 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego),
- badanie prawidłowości stosowania ograniczenia możliwości samodzielnego opuszczania terenu domu pomocy społecznej na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
- badanie prawidłowości prowadzenia dokumentacji medycznej dotyczącej zastosowania przymusu bezpośredniego lub rejestru przypadków zastosowania przymusu bezpośredniego z uwzględnieniem danych utrwalonych za pomocą urządzeń monitorujących
- badanie prawidłowości prowadzenia dokumentacji medycznej dotyczącej świadczeń zdrowotnych stwarzających podwyższone ryzyko dla osób z zaburzeniami psychicznymi
- badanie współdziałania kontrolowanego podmiotu z rodzinami i opiekunami osób z zaburzeniami psychicznymi
- badanie prawidłowości i terminowości załatwiania skarg i wniosków osób z zaburzeniami psychicznymi przebywających w kontrowanym podmiocie
- przestrzegania praw osób przebywających w DPS oraz warunki bytowe w/w osób

Wstęp

Dom Pomocy Społecznej w Machowinie mieści się w czterech budynkach mieszkalnych przeznaczonych dla 120 osób niepełnosprawnych intelektualnie – zarówno kobiet jak i mężczyzn. Na dzień kontroli w dps przebywało 112 osób – 18 kobiet i 94 mężczyzn. Większość to osoby ubezwłasnowolnione, jedynie 13 osób nie jest ubezwłasnowolnionych. Mieszkańcy rozmieszczeni są w sześciu oddziałach: *Pałac*, *Nasza Rodzina*, *Biały Domek*, *Eden*, *Arka* i *Oaza*, gdzie znajdują się pokoje mieszkalne oraz podręczne kuchnie połączone z jadalniami, łazienki i toalety. Mieszkańcy mają do dyspozycji pokoje dziennego pobytu. W głównym budynku – *Pałac* – znajduje się gabinet medycznej pomocy doraźnej, sala rehabilitacji (siłownia), kuchnia główna, pralnia.

Źródło informacji niezbędnych do przeprowadzenia kontroli stanowiła dokumentacja osobowa i medyczna oraz rozmowa przeprowadzona z pracownikiem socjalnym Katarzyną Białkowską – Dymek i dyrektorem placówki Krzysztofem Surowiec.

W placówce zatrudnionych jest ogółem 78 osób, z czego 32 opiekunów, 9 osób zatrudnionych w administracji, 5 pielęgniarek, 1 pracownik socjalny i 2 fizjoterapeutów, 8 pokojowych, 6 pracowników kuchni, 11 pracowników obsługi i 5 palaczy.

Dyrektor placówki nie zgłaszał żadnych problemów dotyczących zakresu, którym objęta jest kontrola. Wnioski końcowe kontroli za rok 2018 nie stwierdzały uchybień w dokumentacji dotyczącej domowników oraz warunków bytowych w jakich przebywają.

Dyrektor poinformował, iż w ostatnim czasie wyremontowano salę terapii, wyposażono ją w 4 komputery (2020r.), wymieniono zasoby punktu bibliotecznego oraz wymieniono meble w Sali dziennej oddziału Nasza Rodzina. W trakcie mojego pobytu w dps montowano również nowe meble w pokojach mieszkalnych w Pałacu.

Do placówki przyjęto:

- w 2019 roku 3 osoby:

1. w dniu 30.01.2019r., osoba [REDAKTOWANE] na wniosek kuratora, dysponującego orzeczeniem sądu rodzinnego orzekającego o potrzebie przyjęcia do dps oraz zezwoleniu na złożenie wniosku o umieszczenie osoby ubezwłasnowolnionej w domu pomocy społecznej z dnia 26.07.2018r. SR Słupsku, [REDAKTOWANE] (nr 440);
2. nr 441 – osoba przyjęta na podstawie orzeczenia Sądu bez jej zgody – akta osobowe nie zostały udostępnione, ponieważ mieszkaniowiec został wypisany w 2020 r. –teczka osobowa w archiwum, celem [REDAKTOWANE] co zostało odnotowane w jego dokumentacji po przyjęciu ponownie w roku 2021;
3. w dniu 27.11.2019r., l. 24, [REDAKTOWANE] na jej wniosek (nr 442);

- w 2020 roku 8 osób:

1. w dniu 02.01.2020r., osoba [REDAKTOWANE] na wniosek opiekuna prawnego, dysponującego orzeczeniem sądu rodzinnego o zezwoleniu opiekunowi prawnemu na złożenie wniosku o umieszczenie osoby ubezwłasnowolnionej w domu pomocy społecznej z dnia 13.05.2019r. SR w Czulchowie, [REDAKTOWANE] (nr 443);
2. w dniu 28.01.2020r., osoba [REDAKTOWANE] na wniosek opiekuna prawnego, dysponującego orzeczeniem sądu rodzinnego o zezwoleniu opiekunowi prawnemu na złożenie wniosku o umieszczenie osoby ubezwłasnowolnionej w domu pomocy społecznej z dnia 05.07.2018r. SR w Słupsku, [REDAKTOWANE] (nr 444);
3. w dniu 28.05.2020r., [REDAKTOWANE] na jej wniosek z dnia 7.10.2019 (nr 445);
4. w dniu 15.06.2020r., [REDAKTOWANE], na podstawie orzeczenia sądu rodzinnego o umieszczeniu osoby w domu pomocy społecznej bez jej zgody z dnia 31.10.2019r., w trakcie pobytu nastąpiło ubezwłasnowolnienie po zawiadomieniu skierowanym przez Dyrektora domu, wyznaczono opiekuna prawnego (nr 446);
5. w dniu 29.06.2020r., [REDAKTOWANE] na podstawie orzeczenia sądu rodzinnego o umieszczeniu osoby w domu pomocy społecznej bez jej zgody z dnia 06.05.2020r. – SR w Lęborku, dodatkowo w dokumentacji znalazła się pisemna zgoda osoby umieszczonej z dnia 09.06.2020r.; w dokumentacji informacje dotyczące agresywnego

zachowania mieszkańca, w tym informacje o umieszczeniu go w szpitalu psychiatrycznym z uwagi na [REDAKTOWANE], kopia wniosku o wypisanie z dps z dnia 19.05.2021r., który skierowano do SR w Lęborku – brak informacji o dalszym toku sprawy, z informacji ustnej wynika, że mieszkaniiec miał przesłać ten wniosek osobiście pocztą (nr 447);

6. w dniu 08.07.2020r., [REDAKTOWANE], na wniosek opiekuna prawnego, dysponującego orzeczeniem sądu rodzinnego o zezwoleniu opiekunowi prawnemu na złożenie wniosku o umieszczenie osoby ubezwłasnowolnionej w domu pomocy społecznej z dnia 10.04.2019r. SR w Słupsku, [REDAKTOWANE] (nr 448);
7. w dniu 10.12.2020r., [REDAKTOWANE], na podstawie orzeczenia sądu rodzinnego o umieszczeniu osoby w domu pomocy społecznej bez jej zgody i zgody jej opiekuna pr. – osoba całkowicie ubezwłasnowolniona, zmarła w dniu 24.12.2020r., w dokumentacji karta zgonu – niewydolność krążeniowa (nr 449);
8. w dniu 23.12.2020r., [REDAKTOWANE] na jej wniosek z dnia 7.12.2020 (nr 450), skierowany został wniosek do Sądu dot. opuszczenia dps – sprawa w toku, w dokumentacji opinia lekarza psychiatry o braku możliwości opuszczenia DPS z uwagi na zaburzenia zachowania (nr 450);

W roku 2019r. w kontrolowanym DPS zanotowano 4 zgony, a w 2020r. 12 zgonów i 2 osoby odeszły na własne życzenie, w tym 1 osoba po wyrażeniu zgody przez Sąd (postan. z dnia 11.10.2019r., rezygnacja z dniem 1.07.2020r.), a 1 celem odbycia kary pozbawienia wolności w ZK.

Nie sprawdzano teczek osób, które zmarły w kontrolowanym okresie (j.w.) z uwagi na złożenie ich do archiwum. Na podstawie przykładowej dokumentacji osoby przyjętej w roku 2020r. (nr 449) można stwierdzić, że załączono kartę zgonu, z której wynikała przyczyna śmierci. Z informacji ustnych pracownika socjalnego wynikało jednak, że co do zasady nie umieszcza się w dokumentacji osobowej mieszkańców informacji medycznych co do okoliczności zgonu, a jedynie pozyskuje odpis aktu zgonu i załącza pisma, które kierowane są do odpowiednich instytucji z informacją o zgonie (ZUS, PCPR i inne)

prawidłowość prowadzenia dokumentacji stanowiącej podstawę przyjęcia do domu pomocy społecznej oraz przebywania w tych podmiotach osób z zaburzeniami psychicznymi

W ramach przeprowadzonej kontroli dokonano wglądu do całości dokumentacji dotyczącej osób przyjętych do DPS w roku 2019 i 2020. Akta osobowe zawierają wszystkie niezbędne dokumenty dotyczące przyjęcia oraz pobytu mieszkańca (wnioski o przyjęcie do DPS osoby umieszczonej w DPS i/lub jej opiekuna prawnego, orzeczenia sądu o umieszczeniu w DPS bez zgody lub zezwalające opiekunowi prawnemu na złożenie wniosku o umieszczenie w DPS, decyzje administracyjne kierujące do DPS, decyzje administracyjne o wysokości odpłatności za pobyt w DPS, orzeczenia o niepełnosprawności). Nie stwierdzono w tym zakresie uchybień i braków w dokumentacji, poza jedną kwestią.

W związku z brzmieniem przepisu art. 38 ust. 4 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego konieczne jest uzyskiwanie oświadczenia od osoby całkowicie ubezwłasnowolnionej, zdolnej do wyrażenia zgody, co do jej zgody na przyjęcie do placówki, a w badanej dokumentacji nie załączono takich oświadczeń. W jednym przypadku taka zgoda osoby całkowicie ubezwłasnowolnionej znalazła się w dokumentacji ośrodka pomocy społecznej kierującego do

dps, wraz z wnioskiem opiekuna prawnego, który uzyskał zgodę Sądu na umieszczenie osoby całkowicie ubezwłasnowolnionej w dps.

Wyrywkowo zbadano również dokumentację medyczną pensjonariuszy, pod kątem realizacji w placówce obowiązku wynikającego z art. 38 ust. 5 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego (obowiązek badania zasadności pobytu podopiecznego w DPS raz na 6 miesięcy). Lekarz psychiatra, pod którego opieką pozostają mieszkańcy zamieszcza adnotacje o zasadności pobytu podopiecznego w DPS przy okazji konsultacji pacjenta, nie rzadziej niż raz na 6 miesięcy (wpisy takie znajdują się przy każdej konsultacji).

badanie prawidłowości prowadzenia dokumentacji medycznej dotyczącej zastosowania przymusu bezpośredniego lub rejestru przypadków zastosowania przymusu bezpośredniego z uwzględnieniem danych utrwalonych za pomocą urządzeń monitorujących

W DPS w Machowinie prowadzony jest rejestr stosowanego przymusu bezpośredniego. W roku 2019r. zastosowany był on 1 raz – 10.12.2019r., a w 2020r. 5 razy – 23.08.2020r., 08.09.2020r., 20.10.2020r., 28.10.2020r., 12.11.2020r.

Dokumentacja dotycząca stosowania przymusu bezpośredniego prowadzona jest odrębnie, zawiera każdorazowo zawiadomienie o zastosowaniu środka przymusu przesyłane celem zatwierdzenia do odpowiedniej jednostki. Każdy przypadek opisany jest szczegółowo co do przyczyn, przebiegu stosowania środków przymusu, czasu jego stosowania (nie przekraczało 2godz. 45 minut), wskazania osób, które brały w tym udział, podejmowały decyzję o zastosowaniu, ewentualnych skutkach zdrowotnych. Wszystkie przypadki były zatwierdzone przez upoważnionego przez marszałka województwa lekarza specjalistę w dziedzinie psychiatrii i nie stwierdzono żadnych uchybień.

badanie prawidłowości stosowania ograniczenia możliwości samodzielnego opuszczania terenu domu pomocy społecznej na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;

Przy analizie teczek osobowych mieszkańców przyjętych w kontrolowanym okresie stwierdzono zaświadczenie lekarza psychiatry o braku możliwości samodzielnego opuszczania dps, z uwagi na aktualny stan zdrowia. Z informacji ustnej wynika, że było to podstawą do ograniczenia możliwości opuszczania samodzielnie dps przez mieszkańca (wiązało się to z wcześniejszymi ucieczkami, zachowaniami agresywnymi). Nie ograniczono możliwości opuszczania dps pod nadzorem pracowników.

Zauważyć należy, że zgodnie z przepisami *ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej*, w brzmieniu obowiązującym od 4 października 2019r. wprowadzono ściśle zasady ograniczenia mieszkańcom dps możliwości samodzielnego opuszczania jego terenu, w przypadku gdy brak opieki zagraża życiu lub poważnie zagraża zdrowiu mieszkańca domu będącego osobą z zaburzeniami psychicznymi (art. 55 ust. 2a-2i). Wymaga to jednak **decyzji dyrektora lub kierownika** tego domu wydanej na podstawie zaświadczenia lekarza wydanego na czas oznaczony, nie dłuższy niż 6 miesięcy, wskazującego zasadność takiego ograniczenia. Ograniczenie może być wydane na czas oznaczony wskazany w zaświadczeniu lekarza, nie dłuższy niż 6 miesięcy.

Zgodnie z powołanymi powyżej przepisami ograniczenie jest wydawane w formie pisemnej i zawiera wskazanie osoby, której to ograniczenie dotyczy, okresu, na jaki jest wydane, uzasadnienie ograniczenia oraz pouczenie o prawie do złożenia wniosku o uchylenie ograniczenia do sądu opiekuńczego, w którego okręgu znajduje się dom pomocy

społecznej. A zatem konieczne jest doręczenie mieszkańcowi domu, a gdy jest on osobą ubezwłasnowolnioną całkowicie, również jego przedstawicielowi ustawowemu, z pouczeniem o prawie do złożenia wniosku o uchylenie ograniczenia. Dodatkowo informację o ograniczeniu dyrektor lub kierownik domu pomocy społecznej przesyła do sądu opiekuńczego, w którego okręgu znajduje się ten dom, w terminie 3 dni od dnia doręczenia ograniczenia mieszkańcowi domu.

Stwierdzone w aktach osobowych dokumenty, które stały się faktycznie podstawą do ograniczenia możliwości opuszczenia samodzielnie terenu DPS przez mieszkańca, nie wyczerpywały wskazanej powyżej procedury, przewidującej przede wszystkim możliwość odwołania się do sądu opiekuńczego. Dodatkowo nie wskazano na jaki okres ma obowiązywać ograniczenie.

badanie prawidłowości i terminowości załatwiania skarg i wniosków osób z zaburzeniami psychicznymi przebywających w kontrowanym podmiocie

W placówce prowadzony jest rejestr skarg i wniosków. Pracownik socjalny poinformował, że skarg nie odnotowano, złożone zostały natomiast 2 pisemne wnioski (po jednym w 2019 i 2020r.), dotyczące: 1. – naprawy telefonu i 2. pomocy przy zakupie platformy z telewizją cyfrową, które zostały załatwione.

badanie współdziałania kontrolowanego podmiotu z rodzinami i opiekunami osób z zaburzeniami psychicznymi

Mieszkańcom umożliwia się kontakt telefoniczny z bliskimi. Niektóre osoby posiadają własne telefony, z których korzystają, ale mieszkańcy mogą korzystać z telefonu w gabinecie lekarskim.

Opiekunowie prawni oraz rodzina może skontaktować się telefonicznie w każdej sprawie z pracownikiem socjalnym, uzyskać niezbędne informacje (w mojej obecności pracownik socjalny odbierała telefony, udzielając informacji na temat funkcjonowania mieszkańców i ich potrzeb, informowała o możliwości odwiedzin).

przestrzeganie praw osób przebywających w DPS oraz warunki bytowe w/w osób

W placówce lekarz psychiatra oraz lekarz internista jest raz w tygodniu oraz w razie takiej potrzeby (pewne ograniczenia miały miejsce przy zaostrzeniu sytuacji epidemiologicznej). Pensjonariuszami na co dzień zajmuje się personel zatrudniony w DPS. Przy sprzyjającej pogodzie pensjonariusze korzystają z terenu zielonego wokół budynków, w których mieści się DPS. Odbywają się również różnego rodzaju zajęcia terapeutyczne, warsztaty muzyczne, plastyczne (w trakcie kontroli mogłam zaobserwować, jak pensjonariusze korzystają z tych zajęć). Organizowane są też wyjazdy na pływalnię, do kina, teatru i organizowane inne formy rozrywki, w tym imprezy okolicznościowe na terenie placówki.

Placówka jest otwarta, pensjonariusze mogą ją opuszczać – po zgłoszeniu tego personelowi. (ze względów epidemiologicznych, z uwagi na pandemię COVID-19 podlegało to czasowym ograniczeniom w 2020r., nie odbywały się również odwiedziny).

W pokojach mieszkańców panuje porządek, urządzone są w sposób estetyczny, w zależności od potrzeb. Jest miejsce do wspólnego odpoczynku, pokoje również zaopatrzone są w telewizory, mieszkańcy poruszają się po terenie placówki swobodnie. Widać było, że są odpowiednio zaopatrzeni, uśmiechnięci, personel reagował na zgłaszane przez nich potrzeby. Atmosfera była bardzo serdeczna, mieszkańcy chętnie pokazywali mi swoje pokoje, miejsca gdzie spędzają czas, żywo reagowali na moją obecność, chcieli porozmawiać.

Placówka współpracuje z rodzinami podopiecznych, załatwia wszelkie formalności. W aktach osobowych zauważyć też można, że jeżeli jest to uzasadnione ze względu na stan mieszkańca, zawiadamia się Prokuraturę Rejonową w Słupsku o zasadności wszczęcia postępowania o ubezwłasnowolnienie, co faktycznie skutkuje takimi postępowaniami (wszelka dokumentacja z tym związana znajduje się w aktach osobowych). Placówka reaguje również w sytuacjach gdy jest potrzeba zmiany opiekuna prawnego osoby całkowicie ubezwłasnowolnionej.

WNIOSKI KOŃCOWE

Pierwszym aspektem, na który należy zwrócić uwagę to konieczność uzyskiwania oświadczenia od osoby całkowicie ubezwłasnowolnionej, zdolnej do wyrażenia zgody, co do jej zgody na przyjęcie do placówki, a w przypadku braku możliwości uzyskania takiego oświadczenia (np. osoba bez kontaktu z uwagi na stan zdrowia), sporządzenia na tę okoliczność stosownej notatki, która odzwierciedlałaby brak zdolności do wyrażenia zgody, a to w związku z przepisem art. 38 ust. 4 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego.

Kolejna uwaga, którą należy poczynić dotyczy omówionej już powyżej procedury ograniczenia mieszkańcom dps możliwości samodzielnego opuszczania jego terenu, w przypadku gdy brak opieki zagraża życiu lub poważnie zagraża zdrowiu mieszkańca domu będącego osobą z zaburzeniami psychicznymi (art. 55 ust. 2a-2i ustawy o pomocy społecznej). Bezwzględnie należy w takich przypadkach stosować procedurę przewidzianą we wskazanych przepisach, a więc w przypadkach w których zostało wydane zaświadczenie lekarza psychiatry co do zasadności stosowania takiego ograniczenia, uzupełnić dokumentację zgodnie z procedurą.

Pewną wątpliwość budzi również sytuacja, że w dokumentacji jednego z mieszkańców (nr 447) znajdowała się kopia wniosku do Sądu o zgodę na opuszczenie dps, który jak poinformował pracownik socjalny, został osobiście wysłany przez mieszkańca do Sądu. Sprawa taka, jak się okazało po sprawdzeniu, nie została zarejestrowana w sądzie. Wydaje się, że mając taką informację od mieszkańca należałoby przesłać jego wniosek (nadać mu bieg) bezpośrednio przez dyrektora placówki. Sytuacja ta bowiem budzi wątpliwości co do faktycznej możliwości nadania takiej przesyłki przez mieszkańca.

Podsumowując - należy podkreślić, iż w DPS w Machowinie panują bardzo dobre warunki bytowe dla podopiecznych. Nie stwierdzono (na podstawie dokumentacji, obserwacji i rozmowy z mieszkańcami DPS) jakichkolwiek nieprawidłowości w sprawowanej opiece. Wyczuwalna jest życzliwa i spokojna atmosfera, uwagę zwraca również swobodny i przyjazny stosunek personelu do mieszkańców, odwzajemniany zresztą przez tych ostatnich. Widać bardzo duże zaangażowanie pracowników i znajomość potrzeb poszczególnych mieszkańców. Sfera terapeutyczna oraz kulturalno-oświatowa również nie budzi zastrzeżeń (choć w okresie pandemii COVID-19, uległa niewątpliwie ograniczeniu).

Konieczne jest jednak wdrożenie zaleceń, które zostały opisane powyżej, by w pełni były przestrzegane prawa podopiecznych placówki.

A.
SEDZIA
Sądu Rejonowego w Słupsku
Agnieszka Buraczewska

Przypisy wyłączenia jawności:

Prywatność osoby fizycznej - art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1429, z późn. zm.).